

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

«Затверджую»
Голова приймальної комісії
СумДПУ імені А. С. Макаренка
проф. Ю. О. Лянной
«15» березня 2022 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

СТУПІНЬ МАГІСТР

Розглянуто на засіданні
Приймальної комісії
«15» березня 2022 року,
протокол № 6

Суми 2022

Програма фахового вступного випробування з російської мови і зарубіжної літератури для вступу на навчання за ступенем магістр денної та заочної форм навчання спеціальності 014 Середня освіта (Російська мова і література)

Ухвалено на засіданні кафедри російської мови, зарубіжної літератури та методики їх викладання 23 лютого 2022 року, протокол № 7

Завідувач кафедри доцент І. Б. Іванова

Голова фахової атестаційної комісії доцент І. І. Пахненко

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма призначена для вступного іспиту на навчання відповідно до освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 014 Середня освіта (Російська мова і література).

Зміст програми відображає основний обсяг відомостей із сучасної російської літературної мови, російської та зарубіжної літератури, яким повинні володіти абітурієнти, що мають диплом бакалавра.

Лінгвістичні відомості співвідносяться з розділами сучасної російської літературної мови: фонетика й фонологія, морфеміка й словотвір, лексикологія й фразеологія, морфологія, синтаксис. Особливо висвітлені питання, пов'язані з історією розвитку російської літературної мови.

Відомості про мову репрезентовані у вигляді переліку понять і закономірностей, на основі яких формувалися основні типи професійних умінь майбутніх учителів-словесників:

- уміння знаходити й відмежовувати лінгвістичні явища, що вивчаються, описувати їх характерні властивості, виявляти й пояснювати мовні закономірності;
- уміння висвітлювати сутність дискусійних проблем мовознавства, а також способи їх вирішення в різних наукових концепціях, критично осмислювати сталі в науці точки зору з того чи іншого дискусійного питання, обґрунтовувати свою теоретичну позицію, встановлювати причини різної інтерпретації мовних фактів;
- уміння класифікувати досліджувані явища, визначати критерії класифікацій, створювати таблиці, що відображають різні класифікації тощо;
- уміння аналізувати мовні одиниці різних рівнів, тобто здійснювати всі види мовного розбору, коментувати складні випадки лінгвістичного аналізу.

У результаті вивчення дисциплін літературознавчого циклу студенти повинні знати найважливіші факти біографії письменників, сюжетні композиції, особливості творів, системи образів вивчених творів; характерні особливості індивідуального стилю письменника; оцінку творів у літературно-критичних статтях; характерні художні особливості вивчених творів; періодизацію курсу світової літератури й характерні ознаки кожного етапу.

Абітурієнти повинні вміти:

- аналізувати твір із урахуванням його ідейно-художньої своєрідності;
- зіставляти різні точки зору під час полеміки й обґрунтовувати свою;
- визначати роль у художньому творі системи образів, сюжету, композиції і зображально-виражальних засобів мови в їх єдності;
- виявляти авторське ставлення до зображуваного в усіх компонентах художнього твору;

- орієнтуватися в сучасному літературному процесі, працювати з газетною та журнальною періодикою;
- розглядати твори зарубіжної літератури в контексті російського та українського літературного процесу.

Завершують програму критерії оцінювання, які представлені в Додатку (с. 18–19).

Форма проведення – усний іспит.

Современный русский литературный язык

Общественная сущность языка.

Методы изучения и описания языка. Характеристика сравнительно-исторического, структурно-семантического методов.

Основы морфологической и генеалогической классификации языков. Место русского и изучаемого иностранного языков в этих классификационных системах.

Язык как системное явление. Уровни языка и их особенности. Место русского языка среди других языков мира.

Фонетика. Аспекты изучения звуков речи. Сегментные и суперсегментные единицы языка. Классификация гласных и согласных звуков.

Типы чередований (исторические и фонетические). Сильные и слабые позиции гласных и согласных звуков. Позиционные мены и изменения звуков русского языка. Причины появления различных чередований согласных и гласных в русском языке. Фонетическая транскрипция. Русское ударение. Интонация русской речи.

Слог. Теории слога. Слогоделение.

Понятие фонемы. Ее признаки. Классификация гласных и согласных фонем. Парадигматика и синтагматика фонем.

Орфоэпия. Основные орфоэпические нормы русского языка.

Русская графика. Соотношение букв и звуков в русском литературном языке.

Основные принципы русской орфографии. Понятие орфограммы. Написания слов в русском языке. Правила переноса слов. Употребление прописных букв.

Признаки и функции слова как основной лексической единицы языка. Основные типы лексических значений слов. Компонентный состав лексического значения слова.

Полисемия. Типы переноса наименований. Лексические омонимы и явления смежные с лексической омонимией. Языковые и речевые синонимы и антонимы. Их типы и функции. Расположение синонимов и антонимов в аспектных словарях. Паронимия и паронимазия.

Лексика русского языка с точки зрения ее происхождения. Типы старославянизмов и особенности их функционирования в русском языке.

Лексика русского языка с точки зрения сферы распространения. Лексика русского языка с точки зрения функционально-стилистического расслоения.

Лексика русского языка с точки зрения активного и пассивного состава.

Фразеология. Классификация ФЕ. Структурные типы и системные отношения ФЕ. Происхождение и употребление ФЕ.

Лексикография. Основные типы словарей в русском языке.

Особенности построения словарной статьи в словарях разных типов.

Словообразование как учение о морфемике и деривации лексических единиц. Морфемный состав слова. Корневые и служебные морфемы. Типы основ.

Основные способы русского словообразования.

Морфология как грамматическое учение о слове. Грамматическое значение, грамматическая форма, грамматическая категория. Части речи в современном русском языке (школьная и вузовская классификации). Динамика частей речи и явление переходности в системе частей речи.

Имя существительное. Лексико-грамматические разряды имен существительных. Грамматические категории имен существительных. Типы склонений.

Имя прилагательное. Разряды русских прилагательных. Краткие и полные формы. Степени сравнения качественных прилагательных.

Имя числительное. Разряды числительных, их грамматические категории, морфологические свойства и синтаксические функции. Склонение числительных.

Вопрос о статусе местоимений в русском языке. Разряды местоимений, их значение и грамматические особенности. Склонение местоимений.

Глагол как часть речи. Инфинитив. Основы и классы глаголов.

Спряжение глаголов.

Грамматические категории русского глагола. История образования современной формы прошедшего времени.

Причастие в системе частей речи. Образование действительных и страдательных причастий. Краткие причастия.

Деепричастие в системе частей речи. Образование деепричастий.

Наречие. Семантические разряды наречий. Степени сравнения наречий.

Категория состояния. Семантические и грамматические свойства категории состояния.

Служебные части речи. Семантика, классификация, разряды и употребление союзов, предлогов и частиц.

Модальные слова и междометия как особые лексико-грамматические разряды. Звукоподражания.

Синтаксические средства и синтаксические единицы русского языка.

Словосочетание как синтаксическая единица. Классификация словосочетаний.

Основные признаки предложения. Типология простого предложения. Подлежащее и способы его выражения в современном русском языке.

Типы и формы сказуемого.

Типы второстепенных членов предложения. Детерминанты, синкретичные члены предложения.

Односоставные предложения, их семантика и структура. Классификация односоставных предложений.

Полные и неполные предложения. Функционально-структурные разновидности неполных предложений.

Порядок слов в простом предложении.

Понятие об осложненном предложении. Предложения с однородными членами.

Предложения с обособленными членами предложения. Причины и условия обособления членов предложения. Смысловые и стилистические функции обособленных членов предложения.

Предложения с обращением, вводными и вставными конструкциями.

Аспекты изучения сложного предложения. Принципы классификации сложных предложений. Средства связи частей.

Классификация сложносочиненных предложений. Классификация сложноподчиненных предложений.

Сложноподчиненные предложения нерасчлененной и расчлененной структуры.

Бессоюзные сложные предложения.

Сложные формы организации монологической и диалогической речи. Сложное синтаксическое целое. Диалогические единства.

Способы передачи чужой речи в современном русском языке.

Основные принципы современной русской пунктуации. Виды знаков препинания, их функции.

История русского литературного языка

Старославянизмы в русском языке. Основные фонетические морфологические и семантические признаки старославянизмов. Судьба старославянизмов в русском языке.

Вопрос о происхождении древнерусского литературного языка. Роль М. В. Ломоносова в истории русского литературного языка. Значение А. С. Пушкина в истории русского литературного языка.

Зарубежная литература

Западноевропейская и американская литература

Своеобразие и основные закономерности развития древнегреческой литературы. Художественный мир «Илиады» и «Одиссеи» Гомера: синтез мифологического и исторического, проблемный диапазон, гуманистическая направленность.

Раскрытие несовместимости гуманистических идеалов с реальной действительностью в зрелых трагедиях Шекспира («Гамлет», «Отелло», «Король Лир»).

Поэма Данте Алигьери «Божественная комедия» как философско-художественный синтез средневековой культуры. Универсальность формы и содержания произведения.

Жанр духовной драмы в творчестве П. Кальдерона. Религиозная направленность драмы «Поклонение кресту». Концепция жизни человека в религиозно-философской драме «Жизнь есть сон».

Основные вехи французской истории XVII века. Предпосылки развития классицизма во Франции. Классицизм – главное стилевое направление французской литературы XVII века. Другие литературные направления.

Классицистические принципы драматургии П. Корнеля. Трагедия «Сид» – первое крупное произведение французского классицизма. Идейная направленность и художественное своеобразие произведения. Особенности решения конфликта между долгом и чувствами. Ж. Расин как представитель нового поколения французской драматургии XVII века. Эстетические взгляды писателя. Проблематика трагедий Ж. Расина. Различие между трагедиями П. Корнеля и Ж. Расина.

Ж.-Б. Мольер как создатель французской национальной комедии. Нравственная философия Ж.-Б. Мольера в пьесе «Тартюф» и комедиях «Дон Жуан», «Мизантроп», «Скупой», «Мещанин во дворянстве». Новаторство Ж.-Б. Мольера-драматурга. Традиции Ж.-Б. Мольера в украинской литературе.

XVIII век в мировом литературном развитии. Литературные направления эпохи Просвещения: просветительский классицизм, просветительский реализм, сентиментализм. Основные жанры просветительской литературы.

Трагедия «Фауст» как синтез европейской духовной культуры нового времени: история написания, структура, художественное своеобразие. Философское направление произведения.

Творчество И. К. Шиллера. Ранняя драматургия в контексте идей «Бури и натиска». Концепция бунта против тирании, ее воплощение в драмах «Разбойники», «Коварство и любовь». Поздняя драматургия («Валленштейн», «Мария Стюарт», «Орлеанская дева», «Вильгельм Телль»).

Дж. Г. Байрон: мировоззренческие и эстетические приоритеты писателя, становления творческой манеры. Поэма «Паломничество Чайльд-Гарольда»: история написания, жанровое своеобразие, проблема автобиографичности произведения.

Специфика историзма романа В. Гюго «Собор Парижской богородицы»: композиция, система образов, концепция романтического героя, проблематика, символика, гротеск в романе.

Роман «Красное и черное» Стендаля: история создания, тематика, проблематика, система образов, художественное своеобразие, многозначность символики названия произведения.

Общая характеристика эпопеи Бальзака «Человеческая комедия»: философское основание, замысел написания, композиция, особенности

художественной структуры, тематика и проблематика. «Гобсек» Бальзака: творческая история повести, ее многоцентричность, образ главного героя (историко-культурный аспект, романтические измерения), особенности стиля, специфика жанра. Место и значение творчества Бальзака во французской и мировой литературе. О. де Бальзак и Украина.

Модернистские тенденции в литературе в начале XX века. Поиски новых принципов и форм изображения мира и воспроизведения человеческих чувств. Широкий спектр стилевых течений, эстетические программы и основные представители.

Формирование экзистенциализма как одного из ведущих течений французской литературы 30–50-х годов XX века. Основные категории философии экзистенциализма, их художественная интерпретация в творчестве Ж.-П. Сартра. Влияние экзистенциальных идей на творчество А. Камю. Художественное постижение событий Второй мировой войны в свете экзистенциалистской философии в романе «Чума». Персонализация различных возможностей нравственного выбора в пограничной ситуации. Бунт против мирового абсурда как идейный стержень произведения.

Общие тенденции развития немецкой литературы XX века: направления, течения, школы. Антивоенный пафос прозы Э. М. Ремарка. Проблема «потерянного поколения» и пути ее реализации в романе «Три товарища».

Общая характеристика состояния немецкой драматургии до начала XX века. Предпосылки и сущность брехтовской реформы драмы, основные принципы «эпического театра». «Мамаша Кураж и ее дети» Б. Брехта как драма-предостережение накануне Второй мировой войны. Идеальная направленность пьесы «Жизнь Галилея».

Постмодернистское направление творчества П. Зюскинда. Реализация художественных приоритетов писателя в романе «Запах. История одного убийцы».

Философские и эстетические поиски Р. М. Рильке. Особенности создания символической картины трагической эпохи в «Сонетах к Орфею». Жанрово-стилевое своеобразие «Дуинских элегий». Значение творчества Р. М. Рильке для развития мировой литературы XX века.

Своеобразие мировоззренческих убеждений Ф. Кафки, их художественная интерпретация. Силевой синкретизм в творчестве писателя. Изображение трагедии отчуждения личности в новелле «Перевоплощение», раскрытие смысла центральной метафоры произведения.

Эстетические принципы и художественное своеобразие творчества Дж. Джойса – одного из основателей европейской модернистской прозы.

«Улисс» – «роман одного дня», эпопея вечной «одиссеи» человеческого духа. Влияние Дж. Джойса на творчество писателей различной эстетической ориентации.

Формирование мировоззренческих убеждений Э. Хемингуэя, периодизация творчества писателя. Особенности «хемингуэевского стиля», «хемингуэевские герои». Утверждение человеческого достоинства и гуманистических ценностей в повести «Старик и море». Притчевый характер

произведения. Значение творчества Э. Хемингуэя для развития мировой литературы XX века.

Русская литература

Жизненные искания и судьбы главных героев романа А. С. Пушкина «Евгений Онегин».

«Герой нашего времени» М. Ю. Лермонтова – первый социально-психологический роман в русской литературе.

Романтические тенденции сборников Н. В. Гоголя «Вечера на хуторе близ Диканьки» и «Миргород».

Русь народная и помещичья в поэме Н. В. Гоголя «Мертвые души».

Социально-философская и нравственно-психологическая проблематика романа Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание».

Роман Л. Н. Толстого «Анна Каренина». Социальный смысл конфликта его героини с «высшим обществом».

Изображение судеб отдельных людей в тесной связи с крупнейшими историческими событиями в романе Л. Н. Толстого «Война и мир».

Человек и мир природы в творчестве Ф. И. Тютчева. Общая характеристика поэзии «серебряного века».

Жанрово-тематическое многообразие творчества А. И. Куприна. Проблема «естественного» человека в творчестве писателя (повесть «Олеся»). Произведения о любви («Суламифь», «Гранатовый браслет»).

Особенности лирики И. А. Бунина. И. А. Бунин как мастер русской реалистической прозы. Проблематика, художественное мастерство писателя.

Поэтическое новаторство В. Маяковского.

А. А. Блок как представитель русского символизма: лирика, поэма «Двенадцать».

Акмеизм как литературное направление. Творчество Н. Гумилева, А. Ахматовой, О. Мандельштама.

Творчество М. Булгакова («Дни Турбиных», «Собачье сердце», «Мастер и Маргарита» и др.).

Лирика Б. Пастернака. «Поэтическая исповедь» Б. Пастернака в романе «Доктор Живаго». Эпический охват событий, гуманистический пафос произведения.

Особенности развития русской литературы на современном этапе. Основные идейно-художественные тенденции в современной русской прозе («Пожар» В. Распутина, «Печальный детектив», «Людочка» В. Астафьева, «Плаха» Ч. Айтматова и др.).

Литература русского зарубежья. Рассказ о творчестве одного из ее представителей.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Современный русский литературный язык и история русского литературного языка

Основная литература

1. Бабайцева В. В. Синтаксис русского языка. Москва, 2015.
2. Бабайцева В. В., Максимов Л. Ю. Современный русский язык : в 3 ч. Ч. III. Синтаксис и пунктуация. Москва, 1987.
3. Валгина Н. С. Современный русский язык. 4-е изд., испр. Москва, 2003.
4. Виды лингвистического анализа в образцах и комментариях : учеб. пособие по обобщающему курсу русского языка / под ред. А. А. Силки. Изд. 2-е, испр. и доп. Сумы, 2009.
5. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове. Москва, 2001.
6. Демидова К. И., Зуева Т. А. Современный русский литературный язык. Москва, 2007.
7. Земская Е. А. Современный русский язык. Словообразование. Москва, 2011.
8. Крысин Л. П. Современный русский язык. Лексическая семантика. Лексикология. Фразеология. Лексикография. Москва, 2009.
9. Осипова Л. И. Морфология современного русского языка : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Академия, 2010.
10. Розенталь Д. Э., Голуб И. Б., Теленкова М. А. Современный русский язык. Москва, 2008.
11. Скобликова Е. С. Современный русский язык. Синтаксис простого предложения (теоретический курс). 3-е изд., испр. и доп. Москва, 2006.
12. Современный русский литературный язык / под ред. П. А. Леканта. Москва, 2007.
13. Современный русский литературный язык / под ред. В. Г. Костомарова и В. И. Максимова. 2-е изд., перераб. и доп. Москва, 2010.
14. Современный русский литературный язык / под ред. Л. А. Новикова. Санкт-Петербург, 2001.
15. Фомина М. И. Современный русский язык. Лексикология. Москва, 2001.
16. Шанский Н. М., Иванов В. В. Современный русский язык : в 3 ч. Ч. I. Введение. Лексика. Фразеология. Фонетика. Графика и орфография. 2-е изд., испр. и доп. Москва, 1987.
17. Шанский Н. М., Тихонов А. Н. Современный русский язык : в 3 ч. Ч. II. Словообразование. Морфология. 2-е изд., испр. и доп. Москва, 1987.
18. Виноградов В. В. Очерки по истории русского литературного языка XVII – XIX в.в. : учебник. 4-е изд. Москва: Русский язык, 2002.
19. Винокур Г. О. История русского литературного языка. Москва: Либроком, 2010.

20. Войлова К. А., Леднева В. В. История русского литературного языка: учебник. Москва: Дрофа, 2009.
21. Горшков А. И. Теория и история русского литературного языка. Москва, 1984.
22. Дурново Н. Н. Введение в историю русского языка. Изд. 2-е. Москва: URSS, 2010.
23. Камчатнов А. М. История русского литературного языка. XI – первая половина XIX века : учеб. пособие. Москва: Академия, 2008.
24. Ковалевская Е. Г. История русского литературного языка : учеб. пособие. 2-е изд., перераб. Москва: Просвещение, 1992.
25. Колесов В. В. История русского языка : учеб. пособие. Москва: Академия; Санкт-Петербург: СПбГУ, 2005.
26. Мещерский Н. А. История русского литературного языка. Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1981.
27. Успенский Б. А. История русского литературного языка (XI – XVII в.в.). 3-е изд., испр. и доп. Москва: Аспект Пресс, 2002.

Дополнительная литература

1. Аванесов Р. И. Русское литературное произношение. 8-е изд., перераб. и доп. Москва, 2018.
2. Аникина А. Б. Образное слово в художественном и публицистическом произведении. *Вопросы стилистики текста*. Москва, 2005.
3. Бабайцева В. В. Система членов предложения в современном русском языке. Москва, 2011.
4. Валгина Н. С. Актуальные проблемы современной русской пунктуации. Москва, 2004.
5. Валгина Н. С. Активные процессы в современном русском языке : учеб. пособие для студентов вузов. Москва, 2001.
6. Горбачевич К. С. Нормы современного русского литературного языка: пособие для учителей. Москва, 1989.
7. Жуков В. П., Жуков А. В. Русская фразеология. Москва, 2006.
8. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. Москва, 2009.
9. Золотова Г. А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. Москва, 2010.
10. Иванова В. Ф. Современная русская орфография : учеб. пособие для филол. спец. вузов. Москва, 1991.
11. Калашникова Г. Ф. Синтаксис многокомпонентного сложного предложения в современном русском языке. Харьков, 1998.
12. Калинин А. В. Лексика русского языка. 2-е изд., стер. Москва, 2013.
13. Касаткин Л. Л., Клобуков Е. В., Лекант П. А. Краткий справочник по современному русскому языку. Москва, 2006.
14. Ковтунова И. М. Современный русский язык. Порядок слов и актуальное членение предложения. Москва, 2002.

15. Козырев В. А., Черняк В. Д. Русская лексикография. Санкт-Петербург, 2004.
16. Костомаров В. Г. Языковой вкус эпохи. Москва, 1999.
17. Краткая русская грамматика / под ред. Н. Ю. Шведовой и В. В. Лопатина. Москва, 1989.
18. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении. Москва, 2001.
19. Рахманова Л. И., Суздальцева В. Н. Современный русский язык. Москва, 2010.
20. Розенталь Д. Э. Практическая стилистика русского языка. Москва, 1998.
21. Сиротина О. В. Лекции по синтаксису русского языка. Москва, 2006.
22. Современный русский язык. Теория. Анализ языковых единиц : в 3 ч. Ч. I. Фонетика и орфоэпия. Графика и орфография. Лексикология. Фразеология. Лексикография. Морфемика. Словообразование / под ред. Е. И. Дибровой. Москва, 2008.
23. Современный русский язык. Теория. Анализ языковых единиц : в 2 ч. Ч. II. Морфология. Синтаксис / под ред. Е. И. Дибровой. Москва, 2008.
24. Современный русский язык / П. А. Лекант, Е. И. Диброва, Л. Л. Касаткин и др. 2-е изд. Москва, 2007.
25. Солганик Г. Я. Синтаксическая стилистика (сложное синтаксическое целое). Москва, 2019.
26. Тестовые и контрольные задания по современному русскому языку. Ч. I. Фонетика, фонология, орфоэпия, графика, орфография, лексикология, фразеология, словообразование : учеб. пособие для студентов-филологов / под ред. С. Г. Ивасюк, И. И. Пахненко. Сумы, 2000.
27. Тестовые и контрольные задания по современному русскому языку. Ч. II. Морфология : учеб. пособие для студентов-филологов / под ред. Н. А. Хомулы. Сумы, 2001.
28. Тестовые и контрольные задания по современному русскому языку. Ч. III. Синтаксис и пунктуация / под ред. Л. Б. Фоминой. Сумы, 2005.
29. Уфимцева А. А. Лексическое значение. Принцип семиологического описания лексики. Москва, 2010.
30. Фоменко Ю. В. Современный русский литературный язык. Москва, 2015.
31. Формановская Н. И. Сложное предложение: семантико-стилистические аспекты. 3-е изд. Москва, 2015.
32. Шанский Н. М. Лексикология современного русского языка. Изд. 4-е, испр. Москва, 2009.
33. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. 8-е изд., стер. Москва, 2019.
34. Шимчук Э. Г. Русская лексикография. Москва, 2003.
35. Шмелев Д. Н. Современный русский язык. Лексика. Москва, 2018.

Зарубежная литература

Основная литература

1. Акимов В. М. От Блока до Солженицына: Судьбы русской литературы XX века (после 1917 г.). Санкт-Петербург, 1994.
2. Антична література : навч. посібник / В. М. Миронова, В. Г. Михайлова, І. П. Мегела та ін. Київ, 2005.
3. Буранок О. М. Русская література XVIII века : учеб.-метод. комплекс. Москва, 1999.
4. Голубков М. М. Русская литература XX века. После раскола. Москва, 2001.
5. Громова М. И. Русская драматургия конца XX – начала XXI века : учеб. пособие. 3-е изд., испр. Москва, 2007.
6. Гуляев Н. А. Литературные направления и методы в русской и зарубежной литературе XVII – XIX веков. Москва, 1983.
7. Денисова Т. Н. Роман і романісти США XX століття. Київ, 1990.
8. Ершов Л. Ф. История русской советской литературы. Москва, 1988.
9. Затонский Д. В. Модернизм и постмодернизм. Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств. Харьков, 2000.
10. История древней русской литературы XI – XVI веков / под ред. Д. С. Лихачева. 2-е изд., доп. Москва, 1985.
11. История русской литературы XIX века : в 3 ч. Ч. 1 (1795 – 1830 годы) : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности «Рус. яз. и лит.» / под ред. В. И. Коровина. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2005. 480 с.
12. История русской литературы XIX века : в 3 ч. Ч. 2 (1840 – 1860 годы) : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности «Рус. яз. и лит.» / под ред. В. И. Коровина. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2005. 528 с.
13. История русской литературы XIX века : в 3 ч. Ч. 3 (1870 – 1890 годы) : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности «Рус. яз. и лит.» / под ред. В. И. Коровина. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2005. 543 с.
14. Кулешов В. И. История русской литературы XIX века : учеб. пособие. Москва: Изд-во МГУ, 1997.
15. Куцевол О. М. Світ Шекспіра : посібник для вчителя. Харків, 2003.
16. Кременцов Л. П. Русская литература XIX века. 1801 – 1850 : учеб. пособие. 2-е изд., испр. Москва: Флинта; Наука, 2006. 248 с.
17. Кузьмина С. Ф. История русской литературы XX века: поэзия «серебряного века» : учеб. пособие. Москва, 2004.
18. Лебедева О. Б. Русская литература XVIII в. Москва, 2000.
19. Лебедев Ю. В. Русская литература XIX века: 2-я половина : кн. для учителя. Москва, 1990.
20. Література західноєвропейського Середньовіччя : антологія. Вінниця, 2003.
21. Мифы народов мира : энциклопедия : в 2 т. Москва, 1980 – 1982.
22. Мілованова В. В. Сучасна зарубіжна література (кінець XX – початок XXI століття). Суми, 2005.

23. Мусатов В. В. История русской литературы XX в. (советский период). Москва, 2001.
24. Нефагина Г. Л. Русская проза конца XX века : учеб. пособие. 2-е изд. Москва, 2005.
25. Ніколенко О. М. Бароко, класицизм, просвітництво: Література XVII – XVIII ст. : посібник для вчителя. Харків, 2003.
26. Ніколенко О. М. Поезія французького символізму: Шарль Бодлер, Поль Верлен, Артюр Рембо : посібник для вчителя. Харків, 2003.
27. Русские поэты XIX века : хрестоматія / сост. Л. П. Кременцов. Москва: Флинта; Наука, 2004. 528 с.
28. Русская литература XX века (1890 – 1910) : в 2 ч. / под ред. проф. С. А. Венгерова. Москва, 2000.
29. Русская литература XX века : в 2 ч. / сост. В. Г. Меркин. Москва, 1995.
30. Русская поэзия второй половины XX века. 2-е изд. Москва, 2003.
31. Скоропанова И. Русская постмодернистская література : учеб. пособие для студ. филол. ф-тов вузов. 5-е изд. Москва, 2004.
32. Соколов А. Г. История русской литературы конца XIX – начала XX века. 4-е изд. Москва, 1999.
33. Татаринцов В. Е. Оноре Бальзак : навч. видання. Харків, 2002.
34. Франц Кафка. Новела «Перевтілення» та інші твори : посібник. Харків, 2002.
35. Шалагінов Б. Б. Шлях Гете: Життя. Філософія. Творчість : навч.-метод. посібник. Харків, 2003.

Дополнительная литература

1. Альфонсов В. Поэзия Пастернака. Ленинград, 1990.
2. Андреева В. Г. Левин и Вронский в художественном мире романа Л. Н. Толстого «Анна Каренина». *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. 2011. № 2. Т. 17. С. 119–123.
3. Андреева В. Г. Символика в романе Л. Н. Толстого «Анна Каренина». *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. 2010. № 4. Т. 16. С. 88–92.
4. Антична література : довідник / за ред. С. В. Семчинського. Київ, 1993.
5. Бавин С., Семибратова И. Судьбы поэтов «серебряного века». Библиографические очерки. Москва, 1993.
6. Бутова Ю. В. Библейские образы в романах Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание» и «Идиот». *Интеграция образования*. 2001. № 1. С. 43–45.
7. Воронский А. Гоголь. Москва: Молодая гвардия, 2009.
8. Гончарова-Грабовская С. Я. Комедия в русской драматургии конца XX – начала XXI века : учеб. пособие. Москва, 2006.

9. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури : підручник. Київ, 2001.
10. Голубков М. М. Александр Солженицын. Москва, 1999.
11. Гражданская З. Т. От Шекспира до Шоу: Английские писатели XVI – XX веков: книга для учащихся. Москва, 1982.
12. Громова М. И. Русская драматургия к. XX – н. XXI в. Москва, 2007.
13. Давыдова Т. Т. Русский неореализм. Идеология, поэтика, творческая эволюция (Е. Замятин, И. Шмелев, М. Пришвин, А. Платонов, М. Булгаков и др.) : учеб.пособие. 2–е изд., испр. Москва, 2006.
14. Давыдова Т. Т. Русский неореализм. Идеология, поэтика, творческая эволюция (Е. Замятин, И. Шмелёв, М. Пришвин, А. Платонов, М. Булгаков и др.) : учеб. пособие. Москва, 2006.
15. Дядичев В. Н. В. В. Маяковский в жизни и творчестве. Москва, 2007.
16. Ермолаева Н. Л. «... Поэт, задумчивый мечтатель...» Образ Ленского в романе «Евгений Онегин». *Литература в школе*. 2006. № 5. С. 8–11.
17. Жолковский А. К. Блуждающие сны: Из истории русского модернизма. Москва, 1992.
18. Зарубіжна література XIX століття : хрестоматія : навч. посібник для 10 класів загальноосвітніх шкіл. Київ, 2004.
19. Зарубіжна література : хрестоматія : навч. посібник для 9 – 11 класів загальноосвітніх шкіл / упор. К. О. Шахова. Київ, 1992.
20. Зарубіжна проза першої половини XX сторіччя: новели, повісті, притчі : посібник для 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. К., 2002.
21. Звinyaцковский В. Я. Реалист ли Гоголь? *Русский язык и литература в учебных заведениях*. 2004. № 2. С. 2–12.
22. Иванова Л. П. Кавказ в жизни и творчестве М. Ю. Лермонтова. *Русский язык и литература в учебных заведениях*. 2004. № 5. С. 14–24.
23. Ильин И. А. О тьме и просветлении: книга художественной критики. Куприн. Бунин. Ремизов. Шмелев. Москва, 1991.
24. Карабчиевский Ю. Воскресение Маяковского. Москва, 1990.
25. Кибальник С. А. Художественная философия Пушкина. Санкт-Петербург: Дмитрий Буланин, 1998.
26. Колобаева Л. А. Концепция личности в русской литературе рубежа XIX – начала XX веков. Москва, 1990.
27. Кормилов С. Поэтическое творчество Анны Ахматовой. 2-е изд. Москва, 2000.
28. Краснощёкова Е. Роман воспитания – Bildungsroman – на русской почве: Карамзин. Пушкин. Гончаров. Толстой. Достоевский. Санкт-Петербург: Изд-во Пушкинского фонда, 2008.
29. Кременцов Л. П. Русская литература в XX веке. Обретения и утраты : учеб. пособие. Москва, 2007.
30. Кривонос В. Ш. «Я думал умереть; это было невозможно...» Смерть Печорина в романе М. Ю. Лермонтова «Герой нашего времени». *Литература в школе*. 2009. № 7. С. 8–12.

31. Литература русского зарубежья (1920 – 1990) : учеб. пособие / под общ. ред. А. И. Смирновой. Москва, 2006.
32. Лихачев Д. С. Размышления над романом Б. Пастернака «Доктор Живаго». *Новый мир*. 1988. № 1.
33. Макогоненко Г. П. От Фонвизина до Пушкина. Из истории русского реализма. Москва, 1989.
34. Маркова Т. Н. Авторские жанровые номинации в современной русской прозе как показатель кризиса жанрового сознания. *Вопросы литературы*. 2011. №1. С. 280–290.
35. Масолова Е. А. Циклизация в романе Толстого «Анна Каренина». *Новый филологический вестник*. 2007. № 2. Т. 5. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/tsiklizatsiya-v-romane-tolstogo-anna-karenina>
36. Мещерякова М. І. Зарубіжна література у схемах і таблицях : навч. посібник : 5 – 11 кл. Харків, 2000.
37. Мирошников В. М. «Пророк» А. С. Пушкина как эстетическая программа русской литературы. *Литература в школе*. 2008. № 5. С. 2–4.
38. Михайлов А. Мир Маяковского: Взгляд из восьмидесятых. Москва, 1990.
39. Михайлов А. А. Жизнь Маяковского. Москва, 2001.
40. Михайлов О. Н. От Мережковского до Бродского. Москва, 2001.
41. Мочульский Т. К. А. Блок, А. Белый, В. Брюсов. Москва, 1997.
42. Муценко Е. Г. Путь к новому роману на рубеже XIX – XX вв. Воронеж, 1986.
43. Ніколенко О. М. Щоденник «нумера» Д-503. Матеріали до вивчення роману Євгена Замятіна «Ми». 11 клас. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1998. № 1.
44. Орлицкий Ю. Б. Русские поэты второй половины XIX века. Санкт-Петербург: АСТ, Астрель, 2006.
45. Підлісна Г. Н. Світ античної літератури. Київ, 1981.
46. Постникова Е. Г. Философия власти в «Преступлении и наказании» Ф. М. Достоевского. *Вестник ЛГУ им. А. С. Пушкина*. 2012. № 4. Т. 1. С. 13–21.
47. Рапацкая Л. А. Искусство «серебряного века». Ленинград, 1996.
48. Русские писатели XX века от Бунина до Шукшина : учеб. пособие / под ред. Н. Н. Беляковой, М. М. Глушковой. Москва, 2008.
49. Русская поэзия «серебряного века». 1890–1917. Антология. Москва, 1993.
50. Сахаров В. И. М. А. Булгаков в жизни и творчестве : учеб. пособие для школ, гимназий, лицеев и колледжей. 6-е изд. Москва, 2008.
51. Скоропанова И. С. Русская постмодернистская литература : учеб. пособие для студ. филол. фак. вузов. 5-е изд. Москва, 2004.
52. Словник античної міфології / укл. І. Я. Козовик, О. Д. Пономарів. Київ, 1985.
53. Современный словарь-справочник по литературе / сост. и научн. ред. С. И. Кормилов. Москва, 2000.
54. Спивак Р. С. Русская философская лирика. 1910-е годы. И. Бунин, А. Блок, В. Маяковский : учеб. пособие. 2-е изд. Москва, 2005.

55. Тыркова-Вильямс А. Жизнь Пушкина: в 2 т. Т. 1. 1799–1824. Москва: Молодая гвардия, 1998.
56. Черниговский Д. Рыцарь или буржуа? Скупой барон из «маленькой трагедии» Пушкина. *Вопросы литературы*. 2009. № 2. С. 235–239.
57. Шараков С. Л. Духовный символизм в романе Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание». *Вестник ТГПУ*. 2016. № 7 (172). С. 156–161.
58. Щуплов А. Маяковский – не поэт революции, а революционный поэт: (К 100-летию поэта). *Книжное обозрение*. 1993. 18 июня.
59. Черняк М. А. Массовая литература XX века : учеб. пособие. Москва, 2007.
60. Эткинд Е. Бессмертие памяти: Поэма Анны Ахматовой «Реквием». *Там, внутри. О русской поэзии XX века: Очерки*. Москва, 1997. С. 343–368.
61. Яблоков Е. А. Художественный мир Михаила Булгакова. Москва, 2001.

Информационные ресурсы

1. Библиотека Гумер – гуманитарные науки: <http://www.gumer.info/>
2. Буквоїд: електронна бібліотека: <http://bukvoid.com.ua/library/>
3. Буквоїд: рецензії: <http://bukvoid.com.ua/reviews/>
4. Літературний акцент: <http://litakcent.com/>
5. Літературний центр: <http://litcentr.in.ua/>
6. Світ літератури: <http://svitliteraturu.com/>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ АБІТУРІЄНТІВ
(за 200-бальною шкалою)

Сума балів	Рівні	Критерії оцінювання знань і вмінь абітурієнтів
177–200	Високий	<p>Абітурієнт дає правильні та розгорнуті відповіді на питання білету, демонструє необхідні для філолога вміння й навички. Виявляє глибокі знання мовної системи, усвідомлено їх застосовує під час пояснення мовних явищ, вдало наводить приклади; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей, демонструючи самостійно здобуті знання під час опрацювання основної та додаткової літератури. Вільно оперує лінгвістичними термінами, виявляє вміння описового, класифікаційного й аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, надає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних концепцій та підходів до тлумачення мовних фактів.</p> <p>Володіє теоретичними літературознавчими поняттями та вміє їх застосовувати на практиці під час аналізу творів будь-якого жанру; орієнтується в основних тенденціях розвитку світового літературного процесу та їх національній своєрідності; досконало знає художні тексти, уміє ілюструвати теоретичні положення вдало підібраними цитатами; володіє навичками розгорнутого усного аналізу, що відповідає вимогам культури мовлення; демонструє вміння порівнювати, узагальнювати, робити висновки. Переконливо обґрунтовує власну думку.</p>
154–176	Достатній	<p>Абітурієнт володіє основним теоретичним матеріалом, дає правильні та достатньо повні відповіді на питання білету, але з деякими неточностями або пропусками в неосновних питаннях. Володіє базовою лінгвістичною компетентністю, але не завжди її вдало використовує для пояснення причинно-наслідкових зв'язків у мовній системі. Виконує дії класифікаційного характеру, але допускає несуттєві помилки; не може пояснити прояв всіх лінгвістичних закономірностей;</p>

		<p>аналізує мовні явища, припускаючись поодиноких помилок. Оперує лінгвістичними термінами без особливих труднощів.</p> <p>У достатній мірі володіє основними літературознавчими поняттями, орієнтується в тенденціях розвитку світового літературного процесу, знає художні тексти, уміє ілюструвати теоретичні положення посиланнями на відповідні твори, володіє навичками розгорнутого усного аналізу. У відповідях допускає поодинокі помилки, проте аргументує відповіді на основні та додаткові питання.</p>
130–153	Задовільний	<p>Абітурієнт у загальній формі розбирається в матеріалі, але демонструє фрагментарний та не завжди усвідомлений характер засвоєної інформації, відповіді на питання білету неповні, неглибокі, містять неточності, носять частковий характер. Робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі при наведенні прикладів. Коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки. Відсутнє вміння обґрунтовувати власну думку.</p> <p>Не в повному обсязі засвоїв основні літературознавчі поняття, його відповіді характеризуються наявністю помилок у визначеннях, хоча факти й загальні тенденції розвитку літератури в основному називаються. Поверхнево знає художні тексти, не посилається на них під час аналізу, припускається помилок у процесі застосування набутих умінь.</p>
100–129	Низький	<p>Абітурієнт слабо володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової літератури, не усвідомлює змісту питання білету, а тому дає відповідь не по суті поставлених запитань. Не володіє лінгвістичною термінологією, помиляється під час побудови визначень, не може навести приклади. Допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється, даючи коментарі до лінгвістичних явищ.</p> <p>Не знає більшості художніх текстів, демонструє нездатність викласти власну думку з приводу прочитаного, має поверхневі знання про світоглядні концепції письменників і значення їх творчості в цілому, допускає багато мовних помилок, не здатний робити узагальнюючі висновки.</p>

Якщо абітурієнт під час фахового вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 0–99 балів, то ця кількість балів вважається недостатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів фахової атестаційної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали вступного фахового випробування виголошуються головою комісії всім абітурієнтам, хто брав участь у випробуванні після його закінчення.